

Una visió històrica del Conservatori Professional de Música i Dansa d'Eivissa i Formentera Catalina Bufí

Jaime Manuel Ribas

RESUM

Aquest treball vol donar a conèixer la transformació del conservatori d'Eivissa, des dels seus inicis fins avui dia, fent menció de les diferents etapes viscudes i la incidència que ha tingut en la societat, així com la repercussió que ha tingut la implantació dels estudis oficials dins de l'àmbit musical i cultural d'Eivissa i Formentera.

RESUMEN

Este trabajo pretende dar a conocer la transformación del Conservatorio de Ibiza, desde los inicios hasta la actualidad, haciendo mención de las diferentes etapas vividas y de la incidencia que ha tenido en la sociedad, así como la repercusión que ha tenido la implantación de los estudios oficiales en el ámbito musical y cultural de Ibiza y Formentera

1. INTRODUCCIÓ

Des de l'any 1980 Eivissa gaudeix d'un centre oficial d'ensenyaments musicals, on es poden cursar de manera reglada els estudis de música. Anteriorment a aquesta data, la possibilitat d'estudiar música a l'illa d'Eivissa existia però era molt escassa. Tan sols hi havia una banda municipal de música, una rondalla i algun professor de música que impartia classes particulars o alguna escola de música, però en cap cas hi havia la possibilitat de cursar estudis musicals de manera oficial.

El present article el podem entendre com una visió històrica del conservatori d'Eivissa, tenint en compte a la vegada la incidència i els resultats de titulacions obtingudes per l'alumnat. Els inicis dels estudis musicals que varen esdevenir en conservatori i les diferents etapes que s'han produït al llarg d'aquests anys fins avui dia, principalment quatre: la primera d'elles, el naixement del centre l'any 1980; la segona, el canvi d'ubicació l'any 1989; la tercera, l'autonomia del conservatori d'Eivissa l'any 2000 i, finalment, la inauguració del nou edifici l'any 2011 i la incorporació, l'any 2014, del nom Catalina Bufí al conservatori d'Eivissa.

Així mateix, també vull esmentar el desenvolupament del conservatori en relació amb la incorporació de noves especialitats instrumentals, els inicis de l'aula d'extensió del conservatori a Formentera, així com els fenòmens culturals i socials estretament relacionats amb el conservatori. A més, s'ha dut a terme una anàlisi quantitativa referent al nombre de certificats i títols obtinguts a partir de l'etapa corresponent a la independència acadèmica del Conservatori de Balears, a partir de l'any 2000.

2. EL PRIMER PAS PER A LA CREACIÓ DEL CONSERVATORI D'EIVISSA

Per entendre el conservatori que avui gaudim a Eivissa i Formentera és necessari conèixer els precedents que varen afavorir la creació d'aquest centre com a aula d'extensió del Conservatori de Mallorca l'any 1980. Molt abans d'aquesta data ja hi havia hagut a Eivissa una sèrie de persones que s'havien format musicalment a través de classes particulars i que després s'havien examinat com a

alumnes lliures a Mallorca per a obtenir una titulació oficial. Una d'aquestes persones és na Catalina Bufí Juan, més coneguda com a Lina Bufí, que des de molt jove ja va començar a impartir classes de música al seu domicili i que a poc a poc va anar tenint més alumnes interessats a rebre una educació musical. Així va decidir fundar la seva pròpia escola de música, que va anar creixent fins que els alumnes s'havien de desplaçar a la seu mallorquina del conservatori per a fer els exàmens de música.

Però la demanda per estudiar música a aquesta escola anava en augment. Fins al punt que durant el curs 1976-77, un tribunal de Palma es va desplaçar a Eivissa en comptes que l'alumnat s'hagués de desplaçar a Mallorca.

Davant l'èxit d'alumnat, cada vegada més nombrós, na Lina Bufí, amb el suport de les famílies i altres persones de la societat eivissenca, va sol·licitar la creació d'una aula d'extensió del conservatori a Eivissa, que va comptar amb l'autorització en el curs 1979-80 i que es va establir a la mateixa escola, al carrer Joan d'Àustria de Vila.

La implantació de l'aula d'extensió va suposar una revolució musical i social sense precedents a l'Eivissa dels anys vuitanta. A més de la labor docent, el conservatori estava present en multitud d'actes musicals, socials i culturals del moment. Els alumnes tant participaven en actes benèfics, institucionals, etc., com en altres de socials, com ara la cavalcada de Reis o carnaval. Aquests actes, a més, comptaven amb el suport i la participació activa de les famílies.

Quant a l'aspecte musical, podem comentar que en un principi tan sols s'impartia l'especialitat instrumental de piano. Posteriorment en el curs 1983-1984 s'incorpora l'especialitat de saxòfon i en el 1988-89, la de guitarra.

Durant aquesta etapa l'aula d'extensió d'Eivissa va agafant forma i es va consolidant, així, un conservatori que creix dia a dia en nombre d'alumnes i de professorat, la qual cosa fa pràcticament impossible continuar fent classes al local de Joan d'Àustria.

3. TRASLLAT AL NOU EDIFICI DE CAS SERRES

Aquesta constitueix la segona etapa principal del conservatori. Amb aquest nou edifici, propietat del Consell Insular d'Eivissa i Formentera, el conservatori tindria les millores d'espais i infraestructures necessàries per a fer les classes que a l'anterior seu no tenia. Es tractava d'un edifici modern situat als afores del municipi de Vila, al carrer d'Ernest Ehrenfeld, número 2, del barri de Cas Serres. Aquest edifici es compartiria amb l'escola de Turisme, la biblioteca del Consell Insular i més tard amb la UNED.

Així, el nou edifici es va inaugurar el 21 de novembre de 1989 coincidint amb el desè aniversari de la fundació del conservatori.

Aquest canvi d'ubicació suposarà nous reptes, augment de la plantilla de professors, augment en el nombre d'alumnes... En definitiva, una benvinguda a una nova etapa en la història de la música a Eivissa.

Amb el canvi es guanya qualitat en l'ensenyament musical, però també es perden altres aspectes. Pel fet d'estar situat als afores de Vila i a causa de la formalitat que conforma en aquells moments l'educació musical, es perd l'esperit familiar que caracteritzava la dècada anterior, que és substituït per una perspectiva més acadèmica.

Així, en el curs 1991-92 ja es compta amb el primer professor de violí. Durant el curs 1995-96 s'implanta una nova especialitat al conservatori: la viola. Seguint amb la incorporació de noves especialitats, dins aquesta nova etapa, durant el curs 1996-97 s'introdueix el violoncel i en el curs acadèmic 1997-98 s'incorpora una altra especialitat, la trompeta. Com podem observar, el nombre d'especialitats va augmentant de forma considerable i, d'aquesta manera, el nombre d'alumnes també.

A poc a poc la demanda social sobre l'educació musical va en augment i a mesura que passa el temps, la població d'Eivissa va assolint un major coneixement sobre els diferents instruments musicals existents.

Durant aquesta etapa, les activitats culturals que du a terme el centre es multipliquen de manera important. A més, aquestes són més diverses. En aquests moments es potencia sobretot l'orquestra del conservatori que actua en nombroses ocasions juntament amb la coral del mateix centre.

4. LA CONSOLIDACIÓ DEL CONSERVATORI. UN CONSERVATORI AUTÒNOM

Fins ara, el conservatori encara conservava la condició d'aula d'extensió del Conservatori de les Illes Balears, depenent en tots els aspectes de la seu de Mallorca. Però en el curs 2000-2001 el conservatori d'Eivissa passa a ser, juntament amb el de Menorca, un centre amb autonomia pròpia.

És aquesta la que denominaria tercera etapa important del centre, ja que això va marcar un abans i un després del conservatori. A partir d'ara comptaríem amb un pressupost propi per gestionar i, a més, assumiríem l'autonomia quant a l'aspecte docent. Això va permetre que el Conservatori d'Eivissa adquirís una identitat pròpia de la resta dels conservatoris de les Illes Balears. A partir d'ara es dirà Conservatori Professional de Música i Dansa d'Eivissa i Formentera.

A més, com a novetat important, suposa tenir un equip directiu que gestionarà les decisions tant pedagògiques com administratives i a partir d'ara disposarà d'una dotació econòmica per a fer front a les despeses derivades del manteniment del centre.

Fins ara, la directora feia una tasca de delegada, seguint les directrius marcades per la seu de Mallorca, així com també depenia totalment del pressupost de la seu de Palma per a poder adquirir material escolar, instrumental, etc.

A partir d'aquest moment la manera de treballar canvia substancialment: les decisions es prenen al mateix centre, es constitueixen els diferents òrgans de govern col·legiats i diferents òrgans de coordinació docent, així com s'inicia un període de confecció dels documents docents del centre i la dinàmica de centre canvia. Cada vegada més, el centre assoleix un caire menys familiar i més acadèmic.

A més, l'any 2002, a causa de la demanda social que experimenta el centre, s'inaugura una aula d'extensió a l'illa de Formentera. Des del curs 1995-96, el professor de guitarra del conservatori d'Eivissa, a petició de l'Ajuntament de Formentera, es desplaçava els dissabtes per a fer classes a uns quants alumnes que tenien intenció d'aprendre aquest instrument. Això va esdevenir en la creació, per part de l'Ajuntament, d'una escola de música en la qual, en aquell moment, s'impartia guitarra, flauta i piano. Aquests inicis propiciaren que, des de Formentera, se sol·licités al Govern de les Illes Balears una extensió de la seu d'Eivissa, fent-se realitat l'any 2002.

Durant aquesta etapa, al conservatori s'incorporen diferents aspectes pedagògics, com ara programacions pròpies, reglament de règim intern, els premis fi de grau, que fins ara tan sol es feia a la seu de Mallorca i en el qual es pretén premiar els millors alumnes per la seva trajectòria acadèmica. Una altra de les principals activitats que s'han desenvolupat a partir de l'any 2004 es la campanya «Les escoles al Conservatori», activitat en la qual participen activament els professors del centre i en la qual es convida els alumnes de primària a assistir-hi i participar-hi. En aquestes edicions han visitat el centre uns 700 alumnes anualment.

A partir d'aquesta etapa, el conservatori comença a donar els fruits que es varen sembrar en anys anteriors: alumnes amb projecció dins i fora d'Eivissa que segueixen estudis superiors a diferents conservatoris de la geografia espanyola i que fan de la música el seu mitjà professional.

Però el creixement de noves especialitats i l'èxit que gaudeix dins de la societat comporta també una seriosa problemàtica que es mantindrà fins al començament del curs 2010-11: la manca d'espai físic. De nou la història es repeteix: l'espai disponible comença a ser un vertader problema dins el conservatori d'Eivissa.

Comença una etapa en què es planteja la creació d'una nova seu destinada únicament al conservatori on poder millorar l'oferta musical i poder créixer en especialitats i en alumnes.

L'any 2002 s'inicia un període per a presentar projectes arquitectònics per al nou edifici del conservatori. Finalment, i després de quasi deu anys de preparatius, s'inaugura l'actual seu del conservatori, emplaçat molt a prop d'on va néixer, a Vila.

5. LA NOVA SEU, UN CONSERVATORI PER A LES NOVES GENERACIONS

El 26 de gener de 2011 s'inaugura l'actual seu del conservatori. Un edifici molt desitjat que es va fer esperar des de la posada de la primera pedra, a finals de l'any 2005, fins a l'any 2011, quan després de nombroses dificultats d'execució i canvis en el projecte motivats per les troballes arqueològiques es va fer el trasllat. És aquest un projecte de l'arquitecte Alfredo Payà. Un edifici modern situat a l'avinguda d'Espanya número 15, al centre de Vila i, curiosament, a pocs metres d'on va néixer el conservatori.

L'edifici consta de sis plantes i soterrani, on s'ubica l'auditori, amb una part pensada per a la música i una altra per a la dansa. Tot i així, cal dir que la dansa no s'ha incorporat i que aquesta zona avui dia està parcialment ocupada per diferents especialitats instrumentals.

La tornada del conservatori a Vila i poder comptar amb un edifici propi ha suposat un revulsiu per a la comunitat musical de tota l'illa. El curs 2011-12 es varen incorporar les especialitats de percussió i trompa, i a poc a poc s'ha augmentat en noves especialitats i en alumnat: en el curs 2012-13 s'incorporà l'especialitat de trombó, en el 2013-14 d'oboè i, finalment, el curs 2015-16 s'ha incorporat l'especialitat de fagot.

El novembre de 2014 el Govern de les Illes Balears, a instància del Consell Escolar del Conservatori i amb el suport del Consell Insular d'Eivissa, va autoritzar el canvi de denominació, passant-se a dir Conservatori Professional de Música i Dansa d'Eivissa i Formentera Catalina Bufí, en reconeixement a la labor duta a terme per la senyora Catalina Bufí, impulsora del conservatori.

El retorn del conservatori al centre de Vila, junt amb la incorporació de quasi totes les especialitats instrumentals, ha suposat un aire nou en l'àmbit musical. El canvi d'ubicació, a un lloc més accessible que abans, ha facilitat que molt d'alumnat s'interessés a accedir-hi. A tot això s'ha de fer menció també del gran desenvolupament que ha tingut la música a l'illa. Pràcticament tots els municipis de les illes d'Eivissa i de Formentera compten amb una escola municipal, la majoria amb un elevat nombre d'alumnes.

En els darrers anys, el conservatori, coneixedor de la realitat musical d'Eivissa i Formentera, ha organitzat trobades d'àmbit insular de diferents instruments entre l'alumnat del conservatori i de la resta d'escoles municipals, aconseguint així un apropament de l'alumnat i professorat de tota l'illa cap al centre.

Així mateix, des del conservatori s'ha donat suport pedagògic a les diferents edicions de la Trobada Orquestral de la Jove Orquestra Simfònica d'Eivissa, projecte impulsat pel Consell Insular d'Eivissa en el qual participen alumnes de les diferents escoles municipals i del mateix conservatori.

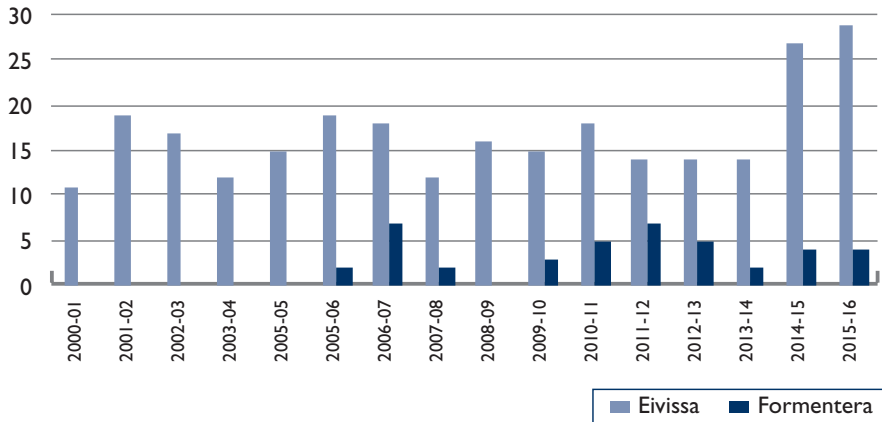
Actualment, el conservatori té una plantilla de 33 professors i es troba en una situació de creixement, a l'espera d'incorporar alguna especialitat més de què encara no disposa i poder donar així cabuda a la diversitat d'ensenyament musical que demanda la societat d'Eivissa i Formentera.

6. DADES GENERALS DE CERTIFICATS I TÍTOLS OBTINGUTS ENTRE ELS ANYS 2000-2016

6.1. Alumnat que ha obtingut el certificat d'ensenyaments elementals

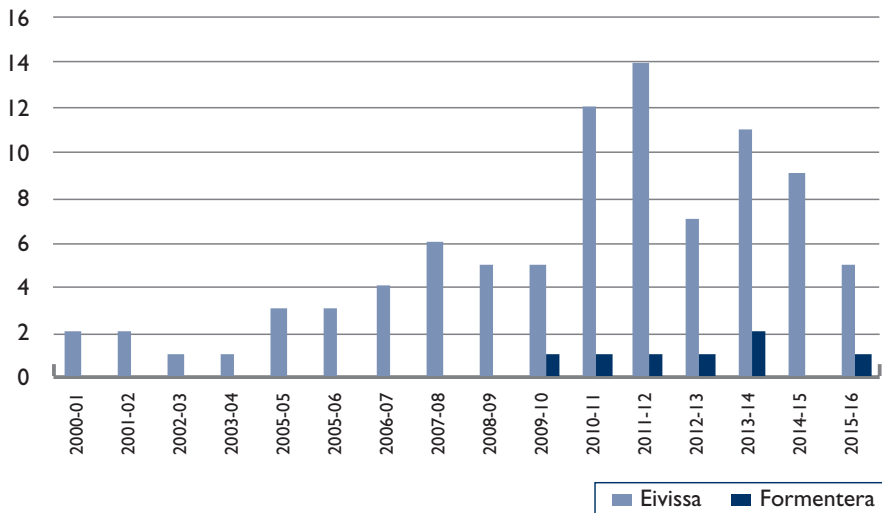
En el cas d'Eivissa, podem observar que l'obtenció de certificats elementals ha estat més o menys regular, amb un augment significatiu en els dos darrers cursos.

A Formentera fins al curs 2005-06 no hi ha cap expedició de certificats, ja que l'aula d'extensió es va iniciar el curs 2002-03.

Font: Gràfics elaborats per l'autor amb dades facilitades pel Conservatori.

6.2. Alumnat que ha obtingut el títol d'ensenyaments professionals

Font: Gràfics elaborats per l'autor amb dades facilitades pel Conservatori.

En el cas dels títols professionals podem observar que entre els cursos 2010-2012 es recullen les dades màximes, fet provocat pel resultat de la incorporació de noves especialitats a partir del curs 2000-01.

En el cas de Formentera hi ha una estabilitat durant els cursos exceptuant el 2014-15, amb un lleuger augment.

6.3. Certificats d'ensenyaments elementals per especialitats instrumentals a Eivissa

CERTIFICATS ELEMENTALS EIVISSA																
CURS	FLAUTA	CLARINET	SAXÒFON	OBOÈ	FAGOT	TROMPETA	TROMPA	TROMBÓ	PERCUSSIÓ	VIOLÍ	VIOLA	VIOLONCEL	CONTRABAIX	GUIitarra	PIANO	TOTAL
2000-01		4	2			1				1		2		1		11
2001-02	4	1	1			1				3		3		2	4	19
2002-03	3	2	2			1				2		1		2	4	17
2003-04	3	1	2							2		1		1	2	12
2004-05	1	1	4							2	2			1	4	15
2005-06	1		4			2				1	1	3		3	4	19
2006-07		2	4			2				1	1	3			5	18
2007-08		1	1			1				3	3		2		1	12
2008-09	2	1	3							2	1	1	1	2	3	16
2009-10		1	1			3				2	4			2	2	15
2010-11	1	2	3			1				4	1			4	2	18
2011-12	2	4				1								2	5	14
2012-13	2	1				1				2		2		1	5	14
2013-14	1	1	2			1			1	1	1	3		2	1	14
2014-15		2	3				1		3	7		1	2	2	4	25
2015-16	3	2	5			1		1		3	1	4		4	5	29
TOTAL	23	26	37			16	1	1	4	36	15	24	5	29	51	268

Font: Dades facilitades pel Conservatori de Música d'Eivissa (taules elaborades per l'autor).

En aquesta taula s'indiquen els certificats obtinguts per especialitats. Podem observar que les dades més nombroses corresponen a les primeres especialitats implantades en el conservatori: piano, saxòfon, seguit del violí i la guitarra. Així mateix hi ha altres especialitats que per la recent incorporació encara no s'han expedit certificats, com són l'oboè i el fagot.

6.4. Títols professionals per especialitats a Eivissa

TÍTOLS PROFESSIONALS EIVISSA																
CURS	FLAUTA	CLARI-NET	SAXÒ-FON	OBOÈ	FAGOT	TROMPE-TA	TROMPA	TROMBÓ	PERCUSIÓ	VIOLÍ	VIOLA	VIOLON-CEL	CONTRA-BAIX	GUIITAR-RA	PIANO	TOTAL
2000-01	1														1	2
2001-02			1							1						2
2002-03										1						1
2003-04		1														1
2004-05			1												2	3
2005-06						1				1					1	3
2006-07		1	2									1				4
2007-08	2					1				1		1			1	6
2008-09	1	1													3	5
2009-10	1		1									1			2	5
2010-11	1	2	5							1				1	2	12
2011-12	1		3			1				1	1	2		2	3	14
2012-13			1			1			1	1		1			2	7
2013-14	1	1	2							3	4					11
2014-15	2	3	1										1	1	1	9
2015-16		1	1							2	1					5
TOTAL	10	10	18			4			1	12	6	6	1	4	18	90

Font: Dades facilitades pel Conservatori de Música d'Eivissa (taules elaborades per l'autor).

En aquesta taula podem observar que dues de les primeres especialitats implantades al conservatori, piano i saxòfon, continuen estant les primeres en titulacions, en canvi la guitarra, malgrat ser de les primeres especialitats, no ha seguit la mateixa trajectòria. També hi ha algunes especialitats de les quals encara no s'ha expedit cap títol professional per ser de recent incorporació.

6.5. Certificats d'ensenyaments elementals per especialitats instrumentals a Formentera

En aquest cas podem apreciar clarament que el piano és l'especialitat més demandada, seguida de la guitarra i la flauta; el violí és de recent incorporació.

CERTIFICAT D'ENSENYAMENTS ELEMENTALS, FORMENTERA					
CURS	PIANO	GUITARRA	FLAUTA	VIOLÍ	TOTAL
2005-06		2			2
2006-07	4	1	2		7
2007-08	2				2
2008-09					
2009-10	2	1			3
2010-11	3	1	1		5
2011-12	2	3	2		7
2012-13	4	1			5
2013-14	2				2
2014-15	1	1	2		4
2015-16	1	2	1		4
TOTAL	21	12	8	0	41

Font: Dades facilitades pel Conservatori de Música d'Eivissa (taules elaborades per l'autor).

6.6. Títols professionals per especialitats instrumentals a Formentera

TÍTOLS PROFESSIONALS, FORMENTERA					
CURS	PIANO	GUITARRA	FLAUTA	VIOLÍ	TOTAL
2005-06					
2006-07					
2007-08					
2008-09					
2009-10		1			1
2010-11		1			1
2011-12		1			1
2012-13		1			1
2013-14	2				2
2014-15					
2015-16		1			1
TOTAL	2	5			7

Font: Dades facilitades pel Conservatori de Música d'Eivissa (taules elaborades per l'autor).

En aquest cas, podem apreciar que la guitarra és l'especialitat que han finalitzat més alumnes, malgrat que el piano, com podem apreciar a la taula anterior, és l'especialitat més demandada i que més resultats ha donat al grau elemental.

7. CONCLUSIONS

Durant aquest temps de vida del conservatori a Eivissa i Formentera, hem estat testimonis d'una progressió dels estudis de música sense precedents. Hem viscut l'època en què hi havia unes escasses agrupacions musicals i encara menys estudiants de música i avui en dia vivim una altra realitat molt diferent: un gran augment de les escoles de música, tant públiques com privades, un important moviment coral, nombroses agrupacions musicals, bandes de música als diferents pobles, una orquestra simfònica amb caràcter estable i el que és més important: un augment de l'interès de la societat cap als estudis musicals.

Tot això no és fruit de la casualitat. Evidentment, dir que tot el mèrit és del conservatori no seria just, ni cert, però podem dir sense por d'equivocar-nos que en la majoria de les agrupacions musicals d'Eivissa i Formentera, escoles de música o centres docents de tota mena, hi ha en més o menys mesura algun tipus de relació amb el conservatori; alumnes, exalumnes, pares, mares, professors...

Durant aquest temps hem vist créixer el conservatori, passant per diferents espais fins a arribar avui dia a disposar d'un edifici emblemàtic, especialment pensat per a la docència musical, amb possibilitats de futur i capaç de donar resposta a la demanda existent per part de l'alumnat de música d'avui en dia.

En les estadístiques podem observar l'alumnat que ha obtingut el certificat elemental o titulació professional en el període en què ens hem centrat: del curs 2000-01 al 2015-16, es pot observar que hi ha períodes més fructífers que d'altres, fins i tot especialitats que encara no ha culminat cap estudiant, per ser de recent incorporació. Però anteriorment a aquest període hi ha vint anys de molta feina que, encara que no estiguin reflectits en aquest treball, també han donat els seus fruits. Molts són els alumnes que, malgrat no s'ha tractat a aquest article per no tenir tota la informació necessària, han finalitzat els estudis, sobretot de piano. Encara més, alguns dels que avui exercim de professors al conservatori d'Eivissa pertanyem a aquella època inicial i estam orgullosos que abans de ser professors hàgim estat alumnes d'aquest mateix centre.

Gràcies a aquella iniciativa de la senyora Catalina Bufí —na Lina Bufí—, gràcies a tot el suport de les famílies dels alumnes, del treball constant del professorat i, per descomptat també, del suport de les institucions, avui podem gaudir d'un conservatori digne del segle XXI. Un centre que encara està en vies de desenvolupament en especialitats instrumentals, el qual en uns anys s'haurà de dotar de més recursos i més professorat per aconseguir el que sempre hem volgut: un centre modern, on s'imparteixin uns estudis de màxima qualitat i del qual puguin sortir alumnes acadèmicament ben preparats per a afrontar amb garanties uns estudis superiors que permetin fer de la música el seu futur professional.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Escandell, J. (2005). *L'Escola de Música de Lina Bufi Juan: Aproximació a la història de l'ensenyament musical a Eivissa (1955-1980)*. Tesina de final de carrera. Conservatori Superior de Música de les Illes Balears. Inèdit.

Herranz, R. (2010). *El Conservatori de Música i Dansa d'Eivissa i Formentera (1980-2010)*. Treball d'investigació fi de carrera. Conservatori Superior de Música de les Illes Balears.

Fonts consultades

Arxiu del Conservatori Professional de Música i Dansa d'Eivissa i Formentera Catalina Bufi.